

THE PALIVERSE PROJECT

The Universe of Buddha's Wisdom

Subcommentaries (Tīkā)

2. The Canon of Discipline - Subcommentaries
(2. Vinaya Piṭaka - Tīkā)

08. Subcommentary of the Vajirabuddhi (08. Vajirabuddhi-
tīkā)

Parivāraṇṇanā (Parivāraṇṇanā)



PaliVerse

08. Subcommentary of the Vajirabuddhi

Parivāraṇaṇā

Soḷasamahāvāraṇaṇā

Paññattivāraṇaṇā

1-2. Sīlasamādhipaññāvimuttivimuttiñāṇadassanasāṅkhātassa dhammakhandhasārīrassa sāsaneti attho. Parivāroti saṅgahaṃ yo samāruḷho, tassa parivārassa. Vinayabhūtā paññatti vinayapaññatti. “Paññattikālaṃ jānatā”ti dukanayavasena vatvā puna suttantanayena vattuṃ “apica pubbenivāsādīhī”ti vuttaṃ. Tattha passanaṃ nāma dassanattā dibbacakkhunā yojitaṃ paṭivedhañāṇadassanaṃ. Desanāpaññāya passatāti āsayānusayādiḷe. Pucchāyāti sattamī. Punapi etthāti pucchāvissajjane. Micchādiṭṭhīti natthikadiṭṭhi antaggāhikadiṭṭhi. “Ājīvaḷetu paññattānī”ti vacanato imāni cha sikkhāpadāni ṭhapetvā sesā ācāravipatti nāmāti veditabbaṃ. Kāyena pana āpattiṃ āpajjati ettha “pubbabhāge sevanacittamaṅgaṃ katvā kāyadvārasāṅkhātāṃ viññattiṃ janayitvā pavattacittuppadāsāṅkhātāṃ āpattiṃ āpajjati, kiñcāpi cittena samuṭṭhāpitā viññatti, tathāpi cittena adhippetassa atthassa viññattiyā sādhitattā ‘kāyadvārena āpajjati’ti vutta”nti imamatthaṃ sandhāya vuttaṃ, na bhaṇḍanādittayavūpasamaṃ. Āpāṇakoṭikanti jīvitapariyantaṃ katvā. Porāṇakehi mahātherehīti sīhaḷadīpe mahātherehi potthakaṃ āropitakāle ṭhapitāti attho. “Catutthasaṅgītisadisā potthakāruḷhasaṅgīti ahoṣī”ti vuttaṃ.

Mahāvibhaṅge paññattivāraṇaṇā niṭṭhitā.

Katāpattivārādivaṇaṇā

166. Katāpattivāre “saṅghikaṃ mañcaṃ vā”tiādi ajjhokāsattā viḷhārabbhantarepi āpajjanato leḷḍupātātikkamavasena vuttaṃ. Dutīye seyyaṃ santharitvāti abbhantare santharitabhāvato viḷhārato bahigamanepi taṃdivasānāgame āpajjanato “parikkhepaṃ atikkāmetī”ti vuttaṃ.

171. Sañcicca pāṇaṃ jīvitā voropento catasso āpattiyoti ettha kiñcāpi tasmim sikkhāpade tiracchānagatapāṇova adhippeto, atha kho pāṇoti vohārasāmaññato atthuddhāravasena “catasso”ti vuttaṃ. Esa nayo aññesupi evarūpesu ṭhānesu.

173. Vikāle gāmapavesane “paṭhamaṃ pādaṃ parikkhepaṃ atikkāmeti, āpatti dukkaṭassā”ti vuttattā upacāre nāpajjati, parikkhepaṃ atikkamitvāva āpajjati siddhamevā”ti vadanti.

193. Paccayavāre purimavārato viseso atthiyeva, “methunaṃ dhammaṃ paṭisevanto kati āpattiyo āpajjati”ti vutte jatumaṭṭhakassokāso na jāto, idha pana “methunaṃ dhammaṃ paṭisevanapaccayā”ti vutte puggalaniddesābhāvā jatumaṭṭhakañca pavitṭhaṃ, evaṃ viseso atthi. Tathā evarūpesu ṭhānesu.

Mahāvibhaṅge ca bhikkhunivibhaṅge soḷasamahāvāraṇaṇā niṭṭhitā.

Samuṭṭhānasīsaṇaṇā

257. Anattāti attavirahitā “alavaṇabhojana”ntiādīsu viya. Karuṇāsītalabhāvena candasadiso. Kilesatimirappahānato ādicco. Yasmā te desayanti, tasmā aṅgīrasopi. Piṭake tīṇi desayi tesam aññatarattāti attho. Vinayo yadi tiṭṭhati, evaṃ paṭipattisaddhammādi nīyati pavattatīti attho. Ayaṃ pana katham tiṭṭhatīti? Āha “ubhato cā”tiādi. Parivārena ganthitā tiṭṭhantīti attho. Tasseva parivārassa sutte. Niyatasamuṭṭhānaṃ kataṃ, vuttanti adhippāyo. Asambhinnasamuṭṭhānāni asaṅkarasamuṭṭhānāni, aññehi asadisasamuṭṭhānānīti attho. Yasmā parivāre sati vinayo tiṭṭhati, vinaye sati saddhammo tiṭṭhati, yasmā samuṭṭhānāni ca sutte dissanti, tasmā sikkheti attho. “Dhammakāmo supesalo”ti parivāre gāravajanattham vuttaṃ. Tatthāti “dissantī”ti tattha. “Ekena samuṭṭhānena samuṭṭhātīti paṭhamapārājikaṃ ekena samuṭṭhānena samuṭṭhātī”ti vuttaṃ. Pāliyañhi niddiṭṭhasamuṭṭhānañca dissati. “Tasseva parivārassa, samuṭṭhānaṃ niyato kata”nti vuttaṃ purimanayeti attho. Yathāñāyanti yathābhūtaṃ. “Sañcarittābhāsanañcā”ti pāṭho. “Sañcarittānubhāsanañcā”tipi atthi. Nayavajjehi vinayavajjehīti attho.

Paṭhamapārājikasamuṭṭhānavañṇanā

258. Nānubandhe pavattininti “yā pana bhikkhunī vutthāpitaṃ pavattiniṃ dve vassāni nānubandheyyā”ti vuttasikkhāpadañca. Ayaṃ pāṭho ekaccesu potthakesu na dissati. Chasattati paṭhamapārājikasamuṭṭhānā.

Dutiapārājikasamuṭṭhānavañṇanā

259. “Kukkuccaṃ cīvaraṃ datvāti kukkuccuppādanañca dhammikānaṃ kammānaṃ chandaṃ datvā khīyanañca cīvaraṃ datvā khīyanañcā”ti pāṭho. “Datvā”ti uppaṭipāṭiyā vuttaṃ, tasmā “kukkuccaṃ dhammikaṃ datvāti pāṭho sundaro”ti vadanti, vicāretvā gahetabbaṃ.

269. Akatanti abhinavaṃ.

Antarapeyyālaṃ

Katipucchāvāravanā

271. Paṭiniddesanti punappunaṃ niddisanaṃ. Āpattikkhandhehi vinītāni saṃvarānīti attho. Etehi āpattikkhandhehi. “Ārakā”ti nivattiatthena vuttattā taṃ puna sarūpena vattukāmo “bhusā vā”ti āha. “Gehaṃ dhūmena puṇṇaṃ ādhūmita”ntiādīsu viya rāgādiveraṃ maṇati vināseti. Etāyāti viratīyā. Vela calane. Niyyānaṃ maggaṃ sinoti bandhatīti setu. “Setughātoti vītikkamapaṭipakkhabhūtā virati, tadatthanibbattikaracittuppādo vā”ti vuttaṃ. “Dhammassavanagganti dhammaṃ suṇantānaṃ samūha”nti likhitaṃ. Sace na gacchati, vikkhitto vā nisīdati. Kāyappāgabbhiyaṃ kāyaduccaritaṃ. “Pamāde”ti vatvā tadattham dassetuṃ “sativippavāse”ti vuttaṃ.

272-273. Sapparasantāne vāti sasantāne vā parasantāne vā. Tathā vivadantā panāti bhedakaravatthūni nissāya vivadantā. Ubhayehipīti theranavehi. Nanti mettaṃ kāyakammaṃ. Yesaṃ puggalānaṃ piyaṃ karoti, tesam mettākāyakammasaṅkhāto dhammo. Ettakanti āmisavibhattidassanaṃ. Asukassa cāti puggalavibhattidassanaṃ. “Dussīlassa adātumpi vaṭṭatī”ti vuttattā eva alajjiparibhogo vārito. Sabbesaṃ dātabbamevāti sannīṭṭhānena ajānantena vibhāgaṃ akatvā dātabbabhāvaṃ dīpetīti eke. “Sabbesaṃ dātabbamevā”ti vuttaṃ aṭṭhakathāsu. Tattha “alajjiukkhittakānaṃ paribhogasīsenā sahatthā na dātappaṃ, dāpetabbanti apare”ti vuttaṃ. Vicinitvā

dānaṃ viceyya dānaṃ. Yasmā ayaṃ viseso kātabboyevāti ayaṃ karoti, tasmā puggalavibhāgo na katoti sambandho. Pakativāṇṇena visabhāgavaṇṇena. “Idaṃ nāma āpanno”ti parehi aparāmasitabbato aparāmaṭṭhāni. Anulomehi gahitasāṅkhārārammaṇehi nibbānārammaṇaṃ katvā niyyāti.

Chaāpattisamuṭṭhānavārādivaṇṇanā

276. “Paṭhamena āpattisamuṭṭhānena dubbhāsitaṃ āpajjeyyāti na hīti vattabba”nti vuttaṃ vācācittavasenevāpajjitabbato.

277. Kuṭiṃ karotīti ettha sañcarittamavatvā dukkaṭathullaccayasaṅghādisesānaṃ ekasmiṃ vatthusmiṃ paṭipāṭiyā uppattidassanatthamidaṃ vuttaṃ. Na hi sañcaritte eva āpajjati. “Iminā pana nayena sabbattha paṭipāṭiyā aggahaṇe kāraṇaṃ veditabba”nti vuttaṃ.

283. Vivekadassināti tadaṅgavivekādipaṇcavidhāvivekadassinā.

284. Attano duṭṭhullanti saṅghādisesaṃ.

288. Vivādādhikaraṇapaccayāti aññehi, attanā vā pubbabhāge āpannapaccayāti attho. Omasatīti “ayaṃ dhammo, ayaṃ vinayo”ti vivadanto “tvaṃ kiṃ jānāsī”tiādinā omasati. Tīhi samathehi sammukhāvinayapaṭiññātakaraṇaṭiṇavattthāakehi. “Sammukhāvinayañcettha sabbattha icchitabbato ‘sammukhāvinayena ceva paṭiññātakaraṇena cā’tiādinā dvīhipi yojitaṃ. Esa nayo sabbatthā”ti vuttaṃ.

291. Ṭhapetvā satta āpattiyoti ettha “kiñcāpi avasesā natthi, tathāpi paṭipāṭiyā pāṭavajananatthaṃ pucchā katā”ti vuttaṃ.

Antarapeyyālaṃ niṭṭhitaṃ.

Samathabhedavaṇṇanā

Adhikaraṇapariyāyavārādivaṇṇanā

293-294. Lobhakāraṇā vivādanato “lobho pubbaṅgamo”ti vuttaṃ. Evaṃ sesesu. Ṭhānānītiādinī kāraṇavevacanāni. Kāraṇāñhi tiṭṭhanti etthāti ṭhānaṃ, vasanti etthāti vatthu, bhavanti etthāti bhūmīti vuccati. Ke tiṭṭhanti vasanti bhavanti cāti? Vivādādhikaraṇādayo. Kusalākusalābyākatacitto hutvā vivādanato “nava hetū”ti vuttaṃ. Kodhano hoti upanāhītiādinī dvādasa mūlāni. Akkosantena hi catūsu vipattīsu ekena anuvadanato “catasso vipattiyo ṭhānānī”ti vuttaṃ. Cuddasa mūlānīti vivādādhikaraṇe vuttā dvādasa, kāyo, vācā ca.

295-296. Satta āpattikkhandhā ṭhānānīti ettha “āpattiṃ āpajjitvā paṭicchādentassa yā āpatti hoti, tassā āpattiyā pubbe āpannā āpatti ṭhānaṃ hotī”ti vuttaṃ. “Natthi āpattādhikaraṇaṃ kusallanti vacanato natthi āpattādhikaraṇassa kusalahetu, kusallacittaṃ pana aṅgaṃ hotī”ti likhitaṃ. Cattāri kammāni ṭhānānīti ettha “evaṃ kattabbanti ṭhitapāli kammaṃ nāma. ‘Yathāṭhitapālivasena karontānaṃ kiriya kiccādhikaraṇaṃ nāmā’”ti vuttaṃ, “pālianusārena paṭikātabbalakkhaṇaṃ vā kammaṃ. Tattheva karaṇaṃ kiccādhikaraṇa”nti ca.

Ñattiñattidutiyañatticatutthakammāni ñattito jāyanti, apalokanakammaṃ apalokanato, “kiccādhikaraṇaṃ ekena samathena sammati sampajjatīti attho”ti likhitaṃ. Siyunti honti. Kathaṇca siyāti kathaṃ hoti. Vivādādhikaraṇassa dveti te dve ṭhapetvā aññehi na sammati.

297. Sādhāraṇāti taṃ sametabbā.

298. Tabbhāgiyāti taṃkoṭṭhāsā.

299. Ekādhikaraṇaṃ sabbe samathā samaggā hutvā sametuṃ bhabbāti pucchanto “samathā samathassa sādhāraṇā”ti āha. Samathā samathassā siyā sādhāraṇā siyā asādhāraṇā.

300. Samathā samathassa tabbhāgiyavārepi eseva nayo.

301. Ime samathā samathā, na sammukhāvinayoti attho.

302. “Samathā vinayo”tipi vuccati, tasmā vinayo sammukhāvinayoti vinayavāro uddhaṭo siyā. Na sammukhāvinayoti sammukhāvinayaṃ ṭhapetvā sativinayādayo sesasamathā.

303. Saṅghassa sammukhā paṭiññāte taṃ paṭijānanaṃ saṅghassa sammukhatā nāma hotīti “tassa paṭijānanaṃ sandhāya ‘sammukhāvinayo kusalo’tiādi vutta”nti vadanti. Natthi sammukhāvinayo akusaloti “dhammavinayapuggalasammukhatāhi tivaṅgiko sammukhāvinayo etehi vinā natthi. Tattha kusalacittehi karaṇakāle kusalo, arahantānaṃ karaṇakāle abyākato, etesaṃ akusalapaṭipakkhattā akusalassa sambhavo natthi, tasmā ‘natthi sammukhāvinayo akusalo’ti vutta”nti likhitaṃ. “Yebhuyyasikā adhammavādīhi vūpasamanakāle salākaggāhāpake dhammavādimhi kusalā, dhammavādīnampi adhammavādimhi salākaggāhāpake jāte akusalā, sabbattha arahato vaseneva abyākatatā, anarahato sañcicca sativinayadāne sativinayo akusalo, amūḷhavinayo anumattakassa dāne, paṭiññātakaraṇaṃ mūḷhassa ajānanaṃ paṭiññāyakaṇe, tassapāpiyasikā suddhassa karaṇe, tiṇavatthāraṇaṃ mahākalahe, sañcicca karaṇe ca akusala”nti likhitaṃ.

Yatthavārapucchāvāraṇṇanā

304. Labbhatīti pucchā.

Samathavāravissajjanāvāraṇṇanā

305. Yasmiṃ samaye sammukhāvinayena cātiādi tassā vissajjanaṃ. Yasmiṃ samaye sammukhāvinayena ca yebhuyyasikāya ca adhikaraṇaṃ vūpasammati, tasmīṃ samaye yattha yebhuyyasikā labbhati, tattha sammukhāvinayo labbhatīti evaṃ sabbattha sambandho. Yattha paṭiññātakaraṇaṃ labbhati, tattha sammukhāvinayo labbhatīti ettha ekaṃ vā dve vā bahū vā āpattiyo āpanno bhikkhu “imaṃ nāma āpattiṃ āpannosī”ti pucchito “āmā”ti āpattiṃ paṭijānāti, dvepi labbhanti. Tattha saṅghasammukhatā dhammavinayapuggalasammukhatāti evaṃ vuttasammukhāvinaye saṅghassa purato paṭiññātaṃ kataṃ ce, saṅghasammukhatā. Tattheva desitaṃ ce, dhammavinayasammukhatāyopi laddhā honti. Avivadantā aññamaññaṃ paṭijānanti ce, puggalasammukhatā. Tasseva santike desitaṃ ce, dhammavinayasammukhatāyopi laddhā honti. Ekasseva vā ekassa santike āpattidesanakāle “passasi, passāmī”ti vutte tattha dhammavinayapuggalasammukhatāsaññito sammukhāvinayo ca paṭiññātakaraṇaṃ ca laddhaṃ hoti.

Samṣaṭṭhavārādivaṇṇanā

306. Adhikaraṇaṇaṃ vūpasamova samatho nāma, so adhikaraṇaṃ vinā natthi, tasmā na ca labbhā vinibhujitvā nānākaraṇaṃ kātuṃ.

309-310. Samathā samathehi sammantīti ettha sammantīti sampajjanti. Adhikaraṇā vā pana sammanti vūpasammantīti attho, tasmā “yebhuyyasikā sammukhāvinayena sammatī”ti imāya sammukhāvinayena saddhiṃ sampajjati, na sativinayādīhi tesam tassā anupakārattāti attho. Samathā adhikaraṇehi sammantīti ettha samathā abhāvaṃ gacchantīti attho.

311. “Sammukhāvinayo vivādādhikaraṇena na sammatī”ti pāṭho. Yebhuyyasikāya samānabhāvato ca avasāne “sammukhāvinayo na kenaci sammatī”ti vuttattā ca sammukhāvinayo sayam samathena vā adhikaraṇena vā sametabbo na hotīti katvā vutto. Sativinayo kiccādhikaraṇena sammatī. Amūlḥavinayatassapāpiyasikaṭṭhāvatthārakāpi kiccādhikaraṇena sammanti.

313. Vivādādhikaraṇaṃ kiccādhikaraṇena sammatīti “suṇātu me, bhante...pe... paṭhamaṃ salākaṃ nikkhipāmī”ti evaṃ vivādādhikaraṇaṃ kiccādhikaraṇena sammatī. Anuvādādhikaraṇaāpattādhikaraṇāpi kiccādhikaraṇena sammanti. “Akataṃ kammaṃ dukkaṭaṃ kamma’nti evaṃ kiccādhikaraṇampi kiccādhikaraṇena sammatīti evaṃ pāṭho veditabbo”ti likhitaṃ. Aññatarasmiṃ pana gaṇṭhipade “samathā adhikaraṇehi sammantīti ettha yasmā sabbe samathā kiccādhikaraṇena sammanti, tasmā ‘samathā kiccādhikaraṇena sammantīti pāṭho gahetabbo”ti vuttaṃ.

314. Vivādādhikaraṇaṃ katamaṃ adhikaraṇaṃ samuṭṭhāpetīti “nāyaṃ dhammo”ti vuttamattena kiñci adhikaraṇaṃ na samuṭṭhāpeti.

318-319. “Katamādhikaraṇapariyāpanna”nti pāṭho. Vivādādhikaraṇaṃ vivādādhikaraṇaṃ bhajatīti paṭhamuppannavivādaṃ pacchā uppanno bhajati. Vivādādhikaraṇaṃ dve samathe bhajatīti “imaṃ vūpasametum samatthā tumhe”ti vadantaṃ viya bhajati “mayaṃ taṃ vūpasameśāma”ti vadante viya dvīhi samathehi saṅgahitaṃ.

Samathabhedavaṇṇanā niṭṭhitā.

Khandhakapucchāvāraṇṇanā

Pucchāvissajjanāvaṇṇanā

320. Nidānaṃ nāma kālāṇca nagaraṇca deso ca bhagavā ca. Vatthupuggalādi niddeso. Yāni tattha upasampadakkhandhake “na, bhikkhave, ūnavīsativasso puggalo upasampādetabbo”tiādinā nayena uttamāni padāni vuttānīti sambandho. Sā sā tassa tassa padassa āpattīti vuccatīti yā “na, bhikkhave, ūnavīsativasso puggalo upasampādetabbo”ti padena paññattā āpatti, sā tassa padassāti adhippāyo. Cammasaṃyutteti cammakhandhake.

Ekuttarikanayaṇṇanā

Ekakavāraṇṇanā

321. Ekuttarikanaye āpatti jānitabbāti ettha āpatti nāma kiṃ paramatthasabhāvā, udāhu na vattabbasabhāvāti? Na vattabbasabhāvā. Vuttañhi parivāre “vatthu jānitabbaṃ, gottaṃ jānitabbaṃ, nāmaṃ jānitabbaṃ, āpatti jānitabbā”ti etesaṃ

padānaṃ vibhaṅge “methunadhammoti vatthu ca gottañca. Pārājikanti nāmañceva āpatti cā”ti. Nāmañca gottañca “nāmagottaṃ na jīratī”ti vacanato sammutimattaṃ, tasmā “kusalattikavinimuttā na vattabbadhammabhūtā ekaccā sammuti evā”ti vuttaṃ. Yaṃ pana vuttaṃ samathakkhandhake “āpattādhikaraṇaṃ siyā akusalaṃ, siyā abyākata”nti, taṃ “vivādādhikaraṇaṃ siyā kusalaṃ, siyā akusalaṃ, siyā abyākata”nti ettha viya pariyāyato vuttaṃ. Atthato hi vivādo nāma ekacco sammutiviseso. Yo cittasamaṅgino, so “taṃ cittapariyāyena pana siyā kusala”ntiādi vohāraladdho, tathā āpattādhikaraṇampīti daṭṭhabbaṃ. Teneva vuttaṃ aṭṭhakathāyaṃ “āpattiṃ āpajjamāno hi akusalacitto vā āpajjati kusalābyākatacitto vā”ti. Aññathā samathehi adhikaraṇīyatā na sambhavati. Na hi samathā kusalādiṃ akusalādiṃ vā adhikiccapavattanti, samathavasena vā kusalādi sammati. Na ca kusalassa vivādassa, anuvādassa vā kusalādisamathehi vūpasametabbatā āpajjati tesaṃ adhikaraṇamattameva na sambhaveyya, tasmā adhikaraṇānaṃ, samathānañca kusalādi bhāvo pariyāyadesanāya labbhati, no aññathā, teneva sammukhāvinaye viya āpattādhikaraṇe tikaṃ na pūritaṃ. Sañcicca āpattiṃ āpajjamānassa yasmā sañcetanā ekantato akusalāva hoti. Itarassa sacittakassa vā acittakassa vā tadābhāvamattaṃ upādāya “abyākata”nti vuttaṃ. Yathā hi “tikkhattuṃ codayamāno taṃ cīvaraṃ abhinipphādeyya, iccetaṃ kusala”ntiādīsu na kusalasaddo sukhavipāko, “samparāyikānaṃ akusalānaṃ dhammānaṃ paṭighātāyā”tiādīsu na akusalā vā hoti. Itarassa sacittakassa vā acittakassa vā tadābhāvamattaṃ upādāya “abyākata”nti vuttaṃ. Yathā hi dvikkhattuṃ codayamāno taṃ cīvaraṃ abhinipphādeyya, yaṃ panettha “āpattādhikaraṇaṃ akusala”nti vuttaṃ, tassa vasena tadakusalato satta vinītavatthūni veditabbāni, tato cīvaranti sambhavato acīvarakā, antarāpattikā ca. Anantarikalakkhaṇappattassa vasena niyatā ca nāmāti veditabbāṃ. Sammutiniddese garukalahukaniddesopi sambhavati. Aññathā “anantarāyikā paṇṇattivajjā, anavajjāpaṇṇattī”ti ca vuttā. Kuṭīkāramahallakāpatti antarāyikā lokavajjasāvajjapaṇṇattito. Sampajānamusāvādo omasavādādito garukādi na sambhaveyya, tato vā ayaṃ lahukādīti idaṃ sabbaṃ ekaccānaṃ ācariyānaṃ mataṃ, “sabbaṃ ayutta”nti vadanti. Kasmā? Yasmā “pārājikanti nāmañceva āpatticā”ti vacanena ce āpatti na vattabbadhammo siyā, vatthu ca na vattabbadhammo siyā gottena samānādhikaraṇabhāvena vuttattā, tasmā “methunadhammo”ti padaṃ ajjhācārasaṅkhātāṃ vatthuñca dīpeti. Ajjhācārasaseneva āpattiyā laddhanāmaṃ asādhāraṇanāmattā “gotta”nti ca vuccatīti ayaṃ tattha attho.

“Āpattādhikaraṇassa kiṃ pubbaṅgamaṃ? Lobho pubbaṅgamo, doso, moho, alobho, adoso, amoho pubbaṅgamo”ti “kati hetūti? Cha hetū tayo akusalahetū, tayo abyākatahetū”ti ca vuttattā nippariyāyeneva “āpattādhikaraṇaṃ siyā akusalaṃ, siyā abyākata”nti vuttaṃ. Samathakkhandhake pana sandhāyabhāsitasasena tathā eva vuttaṃ. Tasmā āpattādhikaraṇaṃ sabhāvato nippariyāyeneva akusalā cattāro khandhā, rūpaabyākata ca honti. “Natthi āpattādhikaraṇaṃ kusala”nti vuttattā kusalameva paṭikkhattaṃ, khīṇāsavānaṃ kiriyābyākataṃ nāma hotīti kusale paṭikkhitte kiriyābyākataṃ paṭikkhattameva hoti. Tasmīṃ paṭikkhitte sabbathā avāvaṇaṃ vipākābyākataṃ paṭikkhattameva hoti. Nibbānābyākate vattabbameva natthīti eke, taṃ ayuttaṃ “cha hetuyo”ti vuttattā. Kiñcāpi vuttaṃ sāmāññena, tathāpi vipākahetuyeva tattha adhippeto, na kiriyāhetu, te hi kusalasabhāvā ca, tasmā rūpaṃ, vipākābyākatañcāpatti. Tattha akusalāpattito vinītavatthūni. Itarassāpi ādito chādanā kusalacittatoti vuttaṃ hoti. Antarāyikaniyatasāvajjapaññattibhāvopi

cassā vevacanavasena veditabbo paṇṇattivajjāya, sañcicca āpannāya ca, tasmā “jīvitindriyaṃ siyā sārammaṇaṃ siyā anārammaṇa”nti vacanaṃ viya ekantākusalaṃ anekantākusalañca lokavajjaṃ, ekantābyākataṃ bhūtārocanaṃ anekantābyākatañca sesaṃ paṇṇattivajjaṃ ekato sampiṇḍetvā “āpattādhikaraṇaṃ siyā akusalaṃ siyābyākata”nti vuttaṃ. Samathakkhandhake pana paṇṇattivajjameva sandhāya tathā vuttaṃ. Vuttañhetuṃ aṭṭhakathāyaṃ, gaṇṭhipade ca “āpattādhikaraṇaṃ siyā akusalaṃ, siyā abyākataṃ, natthi āpattādhikaraṇaṃ kusala”nti ettha sandhāyabhāsitavasena attho veditabbo. Yasmiñhi pathavikhaṇanādike āpattādhikaraṇe apakatañño sandhāya appaharitakaraṇādikāle kusalacittaṃ aṅgaṃ hoti, khaṇanādipayogasaṅkhātaṃ rūpābyākataṃ āpattisamuṭṭhāpentaṃ hotīti adhippāyo”ti. Yaṃ sandhāya vuttaṃ “atthāpatti kusalacitto āpajjati, kusalacitto vuṭṭhātī”tiādi. Tasmiñhi sati na sakkā vattuṃ “natthi āpattādhikaraṇaṃ kusala”nti. Yasmā āpattisamuṭṭhāpakaṃ cittaṃ sandhāya vuttaṃ na hoti, tasmā na yidaṃ aṅgappahonakacittaṃ sandhāya vuttaṃ. Yadi taṃ sandhāya vuttaṃ, “siyā kusala”nti ca vattabbaṃ bhaveyya, na ca vuttaṃ. Tasmā idaṃ pana sandhāya vuttaṃ -yaṃ tāva āpattādhikaraṇaṃ lokavajjaṃ, taṃ ekantato akusalameva, tattha “siyā akusala”nti vikappo natthi. Yaṃ pana paṇṇattivajjaṃ, taṃ yasmā sañcicca “imaṃ āpattiṃ vītikkamāmī”ti vītikkamantasseva akusalaṃ hoti, asañcicca pana kiñci ajānantassa sahaseyyādivasena āpajjato rūpavipākaṃ abyākataṃ hoti anuṭṭhānato. Tasmā tassa paṇṇattivajjassa sañciccāsañciccavasena imaṃ vikappabhāvaṃ sandhāya idaṃ vuttaṃ “āpattādhikaraṇaṃ siyā akusalaṃ, siyā abyākataṃ, natthi āpattādhikaraṇaṃ kusala”nti.

Sace pana koci vinaye apakatañño “yaṃ kusalacitto āpajjati, idaṃ vuccati āpattādhikaraṇaṃ kusala”nti vadeyya, tassevaṃvādino acittakānaṃ eḷakalomādisamuṭṭhānānampi kusalacittasamaṅgikāle tāsāṃ āpattīnaṃ kusalacitto āpajjeyya, na vā āpajjati. Kiṃkāraṇaṃ? Na ca tattha vijjamānampi kusalacittaṃ āpattiyā aṅgaṃ. Attabhāvo sabhāvo pakatīti vuttaṃ hoti. Kataraṃ pana tassā āpattiyā tadā aṅgasabhāvoti? Vuccate -kāyavacīviññāttivasena pana calitassa kāyassa, pavattāya vācāya cāti etesaṃ dvinnaṃ calitappavattānaṃ kāyavācānaṃ aññatameva aṅgasabhāvo, tañca rūpakkhandhapariyāpannattā abyākatanti. Kiṃ vuttaṃ hoti? Kāyo, vācā ca tadā āpattādhikaraṇanti vuttaṃ hoti. Yā panettha akusalāpattikkhaṇe kāyavācāyo abyākatabhāvo, tā abbohārikā honti kāyavacīkammakāle manokammaṃ viya. Tadā hi kāyavācāyo āpattikarādiṭṭhāne tiṭṭhanti. Yaṃ sandhāya vuttaṃ “āpattikarā dhammā jānitabbā. Kati mūlānīti cha āpattisamuṭṭhānāni mūlānī”tiādi. Yadā pana kāyavācāyo āpattiyā aṅgameva honti, tadā “cittaṃ cittādhipeyya”nti vacanaṃ viya pubbapayogānaṃ aparapayogassa paccayabhāvato āpattikarādipaññattiṃ na vijahanti. Yathā tabbhāvepi “āpattādhikaraṇassa kati vatthūnīti? Satta āpattikkhandhā vatthūni. Kati bhūmiyoti? Satta āpattikkhandhā bhūmiyo”ti vuttaṃ. Tathā tabbhāvepi āpattikarā “āpattisamuṭṭhānā”icceva vuccantīti veditabbā. Ettāvatā āpatti nāma cattāro akusalakkhandhā sañcicca vītikkamakāle bhūtārocanaṃ ṭhapetvā sabbāpi avisesato, visesato pana sabbāpi ekantākusalā akusalā, anekantākusalā pana giraggasamajjacittāgārasaṅghāniitthālaṅkāragandhavaṇṇakavāsitaṭṭhānākaṃ kappabhedā, bhikkhuniādīnaṃ ummaddanaparimaddanappabhedā cāti dasappabhedā sakanāmehi paricchinditvā vatthujānanasacittakakāle eva akusalā, tadabhāvato acittakakāle vinā anāpattādhikaraṇena kammaṭṭhānādisīsenā kusalacittena taṃ taṃ vatthuṃ vītikkamantassa āpatti kevalaṃ rūpaabyākatameva.

Keci panettha “appakāse tḥāne kaṭisuttakasaññāya saṅghāṇiṃ, mattikāsaññāya gandhavaṇṇakādiṃ vā dhārentiyāpi āpatti, tasmā acittakāyevā”ti vaṇṇayanti. Te “saṅghāṇiyā asaṅghāṇisaññāya dhāreti, āpatti pācittiyassā”ti pāṭhābhāvaṃ dassetvā paṭikkhipitabbā. Surāpānāpatti pana acittakāpi ekantākusalāva. Teneva “majje amajjasaññī pivati, āpatti pācittiyassā”ti vuttaṃ. Yasmā panettha ābādhapaccayāpi na sakkā vinā akusalena surāpānaṃ pātuṃ, tasmā yathāvuttesu anekantākusalesu viya lokavajjesu idha “surāpānesu anāpatti ābādhapaccayā”ti na vuttaṃ. Sūpasampākādi pana amajjameva. Tattha kukkuccavinodanattaṃ “anāpatti”ti vuttaṃ udakadantaṃ viya. Bhūtārocanāpatti rūpābyākatameva, acittakakāle sahaseyyādi rūpavipākābyākatameva, tattha supinanto vijjamānampi akusalaṃ anaṅgattā abbohārikaṃ hoti. Kusale kathāva natthi anāpatti sabhāvattā kusalassa. Tathā kiriyāti iminā nayena sabbattha yathāsambhavaṃ akusalaṃ vā suddharūpaṃ vā savipākaṃ vāti tidhā bhijjatīti ayamatto dassito hoti.

Tattha tḥapetvā surāpānaṃ ekaccañca paṇṇattivajjaṃ, ekantākusalañca sacittakameva, bhūtārocanāṃ acittakameva, sesaṃ saha surāpānena anekantākusalaṃ lokavajjañca anekantābyākataṃ paṇṇattivajjañca yebhuyyena sacittakācittakanti sabbasikkhāpadaṃ tippabhedāṃ hoti. Yaṃ panettha sacittakameva, taṃ methunādivatthujānanacitteneva sacittakaṃ, sabbāṃ sekhiyaṃ paṇṇattijānanacitteneva sacittakaṃ “anādariyaṃ paṭiccā”ti vacanatoti sacittakaṃ duvidhaṃ hoti. Ekantācittakaṃ paṇṇattijānanacittābhāvena, na vatthujānanacittābhāvena. Tadabhāvato ekantākusalaṃ surāpānaṃ, ekantābyākataṃ sañcarittaṃ, vatthujānanacittassa vā paṇṇattijānanacittassa vā ubhinnaṃ abhāvena acittakabhāvena acittakaṃ hoti. Surāpānaṃ pana sacittakaṃ hoti vatthujānanacitteneva. Ariyapuggalānaṃ itaresaṃ ubhinnaṃ vā aññatarassa bhāvena sesaṃ cittaakācittakaṃ. Visesto ca vatthujānanacittābhāvena, apakatañño paṇṇattijānanacittābhāvena vā acittakabhāvena acittakaṃ hoti. Tattha ekantācittakañca sacittakañca “acittaka”micceva vuccati. Ayaṃ tāva “āpatti jānitabbā”ti ettha vinicchayo.

Mūlavisuddhiyā antarāpattīti antarāpattiṃ āpajjitvā mūlāyapaṭikassanaṃ katvā tḥitena āpannāpatti. Ayaṃ agghavisuddhiyā antarāpattīti sambahulā āpattiyo āpajjitvā tāsu sabbacirapaṭicchannavasena agghasamodhānaṃ gahetvā vasantena āpannāpatti. “Punapi āpajjissāmi”ti saussāheneva cittena. “Ayaṃ bhikkhuniyā evā”ti likhitaṃ. “Pārājikamevā”ti idaṃca bhūtavasena dassetuṃ vuttaṃ. “Evaṃ desite pana yā kāci āpatti na vuṭṭhātīti apare, taṃ na gahetabba”nti vuttaṃ. “Dhammikassa paṭissavassa asaccāpane”ti vuttattā adhammikapaṭissave dukkaṭaṃ na hoti. “Pubbe suddhacittassa ‘tumhe vibbhamathā’ti vutte ‘sādhū’ti paṭissuṇitvā sace na vibbhamati anāpatti, evaṃ sabbatthā”ti ca vuttaṃ. “Āvikaro jānitabbo”tipi pāḷi. Kālena vakkhāmi, no akālenā”tiādīsu pañcadasu dhammesu. Bhabbāpattikā nāma āpattiṃ āpajjitum bhabbā.

Dukavāraṇṇanā

322. Nidahane ātape. “Ekarattampi ce bhikkhu ticīvarena vipavaseyya. Chārattaparamaṃ tenā”tiādinā vuttāpattiko gaṇapūraṃ hutvāpi kammaṃ kopeti nānāsaṃvāsakattā. Kammena vā salākaggāhena vāti ettha uddeso ceva kammañca ekanti ettha pātimokkhuddesoti vā kammanti vā atthato ekameva, tesu yaṃ kiñci kate saṅghabhedo hotīti attho. Pubbabhāgāti saṅghabhedato pubbabhāgā. “Pamāṇa”nti imesaṃ dvinnaṃ aññatarena bhedo hoti, na itarehīti vuttaṃ. Vinaye

siddhā vinayasiddhā, romajanapade jātaṃ romakaṃ, anuññātaloṇattā dukesu vuttāti.

Tikavāraṇṇanā

323. Vo tumhehi na samudācaritabbaṃ. Vacīsampayuttaṃ kāyakiriyaṃ katvāti kāyena nipaccakāraṃ katvāti attho. Upaghātetī vināsetī. Omadditvāti abhibhavitvā. Vadatoti vadantassa. “Bālassa nissayo dātabbo”ti duke āgataṃ, idha pana “na dātabbo”ti vuttaṃ, āpattibāhullaṃ sandhāya nādātabbaṃ, “imasmā vihārā paraṃ mā nikkhamāhi, vinayadharānaṃ vā santikaṃ āgaccha vinicchayaṃ dātu”nti vutte tassa vacanaṃ na gahetabbanti attho. Tikabhojanaṃ nāma sace tayo hutvā bhuñjanti, gaṇabhojanena anāpatti, idaṃ sandhāya tikaṃ. “Pasutto”ti bāhullato vuttaṃ. Atha vā nipajjitvāti attho. “Idaṃ ṭhapetvā gacchāmi, tāvakālikaṃ bhante dethāti vutte ‘navakammādiatthaṃ vinā dātuṃ na vaṭṭatī’”ti likhitaṃ. Vikappetvā ṭhapitaṃ vassikasāṭikaṃ pacchime pāṭipadadivase nivāsento dukkaṭaṃ āpajjatīti attho. Apaccuddharitvāti paccuddharaṇaṃ akatvāti attho. “Vikappetu”nti vacanato avikappanapaccayā āpatti hemante āpajjati, vikappanā pana kattikapuṇṇamadivase kātabbāti dassanattaṃ vuttanti ñātabbaṃ. Ayaṃ nayo avikappanaṃ sandhāya, purimo vikappitaparibhogapaccayāpattiṃ sandhāya. Vatthapaṭicchādi sabbakappiyatāyāti vatthapaṭicchādi sabbattha kappiyattāti attho. Keci imamatthaṃ asallakkhetvā “vatthapaṭicchādi sabbakappiyatā tāya paṭicchannenā”ti likhanti. “Vatthameva paṭicchādi vatthapaṭicchādī”ti viggahattā “tāyā”ti na yujjati. “Tenā”ti bhavitabbattāti idaṃ sabbaṃ aññatarasmim̐ gaṇṭhipade likhitaṃ, vicāretvā gahetabbāṃ.

Catukkavāraṇṇanā

324. Catūhākārehi āpattiṃ āpajjati...pe... kammavācāya āpajjatīti ettha yañhi āpattiṃ kammavācāya āpajjati, na tattha kāyādayoti āpannaṃ, tato kammavācāya saddhiṃ āpattikarā dhammā sattāti āpajjati, evaṃ sati “cha āpattisamuṭṭhānānī”ti vacanavirodho, tāni eva āpattikarā dhammā nāma. Atha tatthāpi kāyādayo ekato vā nānāto vā labbhanti, catūhākārehīti na yujjatīti “chahākārehi āpattiṃ āpajjatī”ti vattabbaṃ siyāti evaṃ etāni suttapadāni virodhitāni honti. Kathaṃ avirodhitāni? Saviññattikāviññattikabhedabhinnaṃ. Kāyādīnaṃ yā kiriyā āpatti, naṃ ekaccaṃ kāyena saviññattikena āpajjati, ekaccaṃ saviññattikāya vācāya, ekaccaṃ saviññattikāhi kāyavācāhi āpajjati, yā pana akiriyā āpatti, taṃ ekaccaṃ kammavācāya āpajjati, tañca kho avasiṭṭhāhi aviññattikāhi kāyavācāhiyeva, na vinā “no ce kāyena vācāya paṭinissajjati, kammavācāpariyosāne āpatti saṅghādisesassā”ti vacanato, avisesena vā ekaccaṃ āpattiṃ kāyena āpajjati, ekaccaṃ vācāya, ekaccaṃ kāyavācāhi. Yaṃ panettha kāyavācāhi, taṃ ekaccaṃ kevalāhi kāyavācāhi āpajjati, ekaccaṃ kammavācāya āpajjatīti ayamatto veditabboti evaṃ avirodhitāni honti.

Tatrāyaṃ samāsato atthavibhāvanā - kāyena āpajjatīti kāyena saviññattikena akattabbaṃ katvā ekaccaṃ āpajjati, aviññattikena kattabbaṃ katvā āpajjati, tadubhayampi kāyakammaṃ nāma. Akatampi hi loke “kata”nti vuccati “dukkaṭaṃ mayā, yaṃ mayā puññaṃ na kata”nti evamādīsu, sāsane ca “idaṃ te, āvuso ānanda, dukkaṭaṃ, yaṃ tvaṃ bhagavantaṃ na pucchī”ti evamādīsu, evamidha vinayapariyāyena kāyena akaraṇampi “kāyakamma”nti vuccati. Ayameva nayo “vācāya āpajjatī”tiādīsu. Puratīti puriso, pura aggagamane. Puratīti purato gacchati sabbakammesu pubbaṅgamo hoti. Paṭhamuppannavasenāti paṭhamakappiyesu hi

paṭhamam purisaliṅgam uppajjati, “purima”nti saṅkham gataṃ purisaliṅgam jāyatīti attho. Sataṃ tiṃsa cāti ettha asādhāraṇāpi pārājikā no antogadhāyeva jātā pārājikāpannānaṃ bhikkhubhāvāya abhabbattā. “Asādhāraṇavacanena pana sāmāññena uddhaṭṭānī”ti vadanti. “Satañceva tiṃsañca sikkhāpadānīti pāṭho”ti ca vadanti. Bhikkhussa ca bhikkhuniyā ca catūsu pārājikesūti sādharmaṇesu eva. Atthi vatthunānattatā no āpattinānattatāti paṭhamapañho idha dutiyo nāma. Atthi āpattisabhāgatā no vatthusabhāgatāti etena viseso natthi. Mantābhāsāti matiyā bhāsā. “Abhivādanārahāti yathānisinnāva sīsam ukkhipitvā vandanti. Navamabhikkhunito paṭṭhāya anuṭṭhitabbato āsanā na paccuṭṭhenti. Avisesenāti upajjhāyassa, itarassa vā vippakatabhojanassa, samīpagato yo koci vuḍḍhataroti attho. Vippakatabhojanenāpi hi uṭṭhahitvā āsanam dātabbam. Idha na kappantīti vadantopīti paccantimajanapadesu ṭhatvā “idha na kappantī”ti vadanto vinayātisāradukkaṭam āpajjati. Kappiyañhi “na kappatī”ti vadanto paññattam samucchindati nāma. Tathā idha kappantītiādīsupi ṭhatvā “idha kappantī”ti vadanto vinayāgatabhikkhu vinayo pucchitabboti attho.

Pañcakavāraṇṇanā

325. Na upeti puggalo. “Nimantito sabhatto samāno santam bhikkhum anāpucchā”ti vacanato nimantanābhāvā piṇḍapātikassa anāmantacāro vaṭṭati. “Gilānasamayo”tiādinā ābhogaṃ katvā bhojanam adhiṭṭhahitvā bhojanam nāma. “Mayham bhattapaccāsam itthannāmassa dammī”ti evam avikappanā. Parammukhe aguṇavacanam ayaso. Sammukhā garahā. Sīladiṭṭhibyasanānam vinayapariyāpannattā tehi saddhim itare pañcakaṃ pūretum vuttā. “Vinayadharapañcamena gaṇenā”ti vuttattā pañcakaṃ jātam. Aññatarasmiṃ vihāre eko theroti attho. “Yonakavisayatoti cīnaṭṭhānā”ti likhitam. Aṭṭha kappe anussarīti pubbenivāsaññam nibbattesīti attho. Anantare ṭhāne ṭhatvāti attho. Ñattiyā kammappatto hutvāti ñattiṭṭhapitakāle kammappatto hoti. Puna kammavācāya kammāsiddhi. Ñattikhettanti ñattiyāva kātabbatṭhānam tassā khetṭam, ñattidutiyādikamme paṭhamatṭhapanam tassā okāso nāma. Āraññake idañcidañcānisamsanti evam idamatthitanti attho.

Chakkavāraṇṇanā

326. “Chabbassaparamatā dhāretabba”nti vibhaṅge pāṭhattā evam vuttam. Cuddasaparamāni nava chakkāni honti. Katham? Paṭhamam ekaṃ chakkaṃ, sesesu aṭṭhasu ekekena saddhim ekekanti evam tīṇi chakkāni antaraṭṭhāle vuttāni. Katham? “Catutthena āpattisamuṭṭhānena cha āpattiyo āpajjati”tiādinā nayena pañcamena, chaṭṭhena ca tīṇi chakkāni. Lobhādayo cha vivādamūlāni, tathā anuvādassa. Dīghaso cha vidatthiyo vassikasāṭikāya. Tiriyaṃ cha vidatthiyo sugatacīvarassa. Vippakatacīvaram ādāya pakkamane niṭṭhānantiko, sannitṭhānanāsana savana sīmātikantikasahubhārāti cha, samādāya vārepi chāti chakkadvayaṃ. Sattake pakkamanantikenā saha satta.

Sattakavāraṇṇanā

327. Chakke vuttāniyeva sattakavasena yojetabbānīti chakke vuttacuddasaparamāni sattakavasena yojetabbāni. Sattame aruṇuggamane nissaggiyanti “chārataparamam tena bhikkhunā tena cīvarena vippavasitabbam, tato ce uttari vippavaseyyā”ti evam vuttam nissaggiyam hoti. Campeyyakkhandhake sugatacīvarabhāṇavārassa parato “idha pana, bhikkhave, bhikkhussa na hoti āpatti daṭṭhabbā, tamenam codeti saṅgho

vā sambahulā vā ekapuggalo vā”tiādinā nayena vuttasattakāti.

Aṭṭhakavāraṇṇanā

328. Tena saddhiṃ uposathādikaraṇaṃ ānisaṃso, akaraṇaṃ ādīnavo, tasmā ete aṭṭhānisaṃse sampassamānenāti attho. “Ayaso akkoso”ti vuttaṃ. Pubbevassa hoti “musā bhaṇissa”nti, bhaṇantassa hoti “musā bhaṇāmī”ti, bhaṇitassa hoti “musā mayā bhaṇita”nti, vinidhāya diṭṭhiṃ khantiṃ ruciṃ bhāvaṃ saññanti evaṃ akappiyakataṃ hoti appaṭiggahitakatantiādayo aṭṭha anatirittā. Sappiādi aṭṭhame aruṇuggamane nissaggiyaṃ hoti. Aṭṭhavācikā bhikkhunīnaṃ upasampadā ubhatoñatticatutthattā. Vassikasāṭṭhikadānādīni aṭṭha varāni.

Navakavāraṇṇanā

329. Navahi bhikkhūhi bhijjati. Manussamaṃsavajjehi nava maṃsehi vinicchayo. Sundaraṃ na sundaranti saṅghāṭiādīni nava cīvarāni. Tāneva adhiṭṭhitakā lato paṭṭhāya na vikappetabbāni, adhiṭṭhitakā lato paṭṭhāya apaccuddharitvā na vikappetabbānīti adhippāyo. Nava vidatthiyo sugatacīvarassa. “Vaggaṃ bhikkhunisaṅghaṃ vaggasaññī ovadatī”tiādinā nayena adhammakamme dve navakāni pācittiavasena vuttāni.

Dasakavāraṇṇanā

330. “Oramattakañca adhikaraṇaṃ hoti, na ca gatigata”ntiādinā dasa adhammikā salākkaggāhā. Viparītā dhammikā. Samathakkhandhake vuttehi samannāgato hotīti sambandho. “Saṃkaccikaṃ vā pakkhipitvā dasā”ti vuttaṃ kappiyattā etesaṃ. Māturakkhitādayo dasa itthiyo. Dhanakkītādayo dasa bhariyā. “Sikkhāsammutiṃ datvā dasavassāya tassā dvādasavassakāle sayampi dvādasavassā bhavissatī”ti vuṭṭhāpanasammuti sādītābā. “Vinayadharasseva ‘āpattānāpattiṃ na jānātī”ti ārabha yāva ‘ubhayāni kho panassa...pe... anubyañjanaso’ti pañcaṅgāni vatvā punapi ‘āpattānāpattiṃ na jānātī’ceva ārabha yāva ‘adhikaraṇe ca na vinicchayakusalo hotīti pañca vuttā, te tathā tathā pañca pañca katvā dasa hontī”ti likhitaṃ. “Dasavassāya bhikkhuniyā nissayo dātabbo”ti ekaccesu potthakesu natthi, kiñcāpi natthi, pāṭho eva pana hoti.

Ekādasakavāraṇṇanā

331. Na vodāyanti na pakāsentī. Rogameva rogātāṅkaṃ. Rogantarāyaṃ vā.

Ekuttarikanayaṇṇanā niṭṭhitā.

Uposathādipucchāvissajjanāvaṇṇanā

332. “Saṅghaṃ, bhante, pavāremī”tiādi pavāraṇakathā nāma vinītagāthāsu viya.

Atthavasapakaraṇavaṇṇanā

334. Dasa atthavase paṭiccāti ettha tassa tassa sikkhāpadassa paññāpane guṇavisesadīpanato, apaññāpane ādīnavadassanato ca saṅghasuṭṭhutaṃ hoti. Tattha yathāsambhavaṃ lokavajjassa apaṇṇattisambhavassa paññāpane payogavisuddhi guṇo. Paṇṇattisambhavassa pana sekhiyassa lokavajjassa paññāpane paṭipattivissuddhi guṇo, paṇṇattivajjassa āsayavisuddhi guṇo appicchādiguṇāvahanato, tenevāha “subharatāya suposatāya appicchatāya appicchassa vaṇṇaṃ bhāsivā”ti. Samañcāravisuddhi cassa guṇoti veditabbaṃ. Atha

vā lokavajjassa paññāpane saṅghasutthutā hoti pākaṭādīnavato, paṇṇattivajjassa paññāpane saṅghaphāsutā hoti pākaṭānisamsattā. Tathā paṭhamena dummaṅkūnaṃ niggaho, dutiyena pesalānaṃ phāsuvihāro, paṭhamena samparāyikānaṃ āsavānaṃ paṭighāto, dutiyena diṭṭhadhammikānaṃ, tathā paṭhamena appasannānaṃ pasādo, dutiyena pasannānaṃ bhiyyobhāvo, tathā paṭhamena saddhammaṭṭhiti, dutiyena vinayānuggaho hotīti veditabbo. Parivāranayena vā paṭhamena pāpicchānaṃ bhikkhūnaṃ pakkhupacchedo, dutiyena gihīnaṃ anukampā hoti. Vuttañhetam “dve atthavase paṭicca tathāgatena sāvakānaṃ sikkhāpadaṃ paññattaṃ gihīnaṃ anukampāya pāpicchānaṃ pakkhupacchedāyā”ti. Tathā diṭṭhadhammikasamparāyikānaṃ verānaṃ vajjānaṃ akusalānaṃ vasenapi yojanā kātabbā. Vuttañhetam “dve atthavase...pe... paññattaṃ diṭṭhadhammikānaṃ verānaṃ samparāyikānaṃ verānaṃ paṭighātāyā”tiādi. Apicettha sabbampi akataviññattipaṭisaṃyuttaṃ, gihīnaṃ pīlāpaṭisaṃyuttaṃ, tesam pasādabhogakkhayarakkhāpaṭisaṃyuttañca gihīnaṃ anukampāya paññattaṃ nāma, kuladūsakagaṇabhojanāni pāpicchānaṃ pakkhupacchedāya paññattaṃ. Sabbam lokavajjam diṭṭhadhammikasamparāyikaverādipaṭighātāya, mātugāmena saṃvidhānaṃ diṭṭhadhammikaverādisaṃvarāya paññattanti veditabbaṃ. Apicettha ādito paṭṭhāya dasaatthavasapakaraṇameva nissāya vinicchayo veditabbo.

Vatthuvītikkena yaṃ, ekantākusalaṃ bhava;
Taṃ saṅghasutthubhāvāya, paññattaṃ lokavajjato.

Pārājikādiṃ,

Paññattijānaneneva, yatthāpatti na aññathā;
Taṃ dhammaṭṭhitiyā vāpi, pasāduppādabuddhiyā.

Dhammadesanāpaṭisaṃyuttaṃ itarañca sekhiyaṃ, idaṃ paṇṇattisambhavaṃ lokavajjam nāma. Vatthuno, paññattiyā vā vītikamacetanāyābhāvepi paṭikkhittassa karaṇe, kattabbassa akaraṇe vā sati yattha āpatti pahoti, taṃ sabbam ṭhapetvā surāpānaṃ paṇṇattivajjanti veditabbaṃ. Tattha ukkoṭanake pācittiyaṃ, “yo pana bhikkhu dhammikānaṃ kammānaṃ chandaṃ datvā pacchā khīyanadhammaṃ āpajjeyya, pācittiyaṃ, yo pana bhikkhu saṅghe vinicchayakathāya vattamānāya chandaṃ adatvā utṭhāyāsanaṃ pakkameyya, pācittiyaṃ, yo pana bhikkhu samaggena saṅghena cīvaraṃ datvā pacchā khīyanadhammaṃ āpajjeyya...pe... pācittiya”nti evamādi saṅghaphāsutāya paññattaṃ. “Aññavādake vihesake pācittiyaṃ, pārājikādīhi anuddhamṣane saṅghādisesādi ca dummaṅkūnaṃ niggahāya, anupakhajjanikkadḍhanaupassūtisikkhāpadādi pesalānaṃ phāsuvihārāya, sabbam lokavajjam diṭṭhadhammikasamparāyikānaṃ āsavānaṃ paṭighātāya, sabbam paṇṇattivajjam diṭṭhadhammikānameva saṃvarāya. Sabbam ghipaṭisaṃyuttaṃ appasannānaṃ vā pasādāya pasannānaṃ vā bhiyyobhāvāya ca. Visesena aritṭhasamaṇuddesaikkhāpadaṃ, sāmāññena paccayesu mariyādapaṭisaṃyuttañca saddhammaṭṭhitiyā, “appicchassāyaṃ dhammo, nāyaṃ dhammo mahicchassā”ti ādisuttamettha sādhammaṃ. “Sikkhāpadavivaṇṇake mohanake pācittiya”ntiādi vinayānuggahāya paññattanti veditabbaṃ. “Bhūtagāmapātabyatāya pācittiya”nti idaṃ kimatthanti ce? Appasannānaṃ pasādāya, pasannānaṃ bhiyyobhāvāya ca. Kathaṃ?

“Bhūtagāmo sajīvoti, avipallattadiṭṭhino;
Tassa kopanasaññāya, pasādo buddhasāvake.

“Nijjīvasaññitaṃpetaṃ, akopento kathaṃ muni;
Jīvaṃ kopeyya niddoso, macchamaṃsānujānane.

Evampi -

“Tassa kopanasaññāya, pasādo buddhasāvake;
Yato titthakarāvime, viratā bhūtagāmato;
Lokassa cittarakkhatthaṃ, tatopi virato muni”ti. -

Pasannānaṃ bhiyyobhāvo hoti.

Vivittasenāsanabhogataṇhāvasenanijjīvāmitārakkhaṃ;
Buddhobhinnañca vivajjayanto;
Sikkhāpadaṃ tattha ca paññāpesi.

Nijjīvassāpi maṃsassa, khādanakaṃ yatiṃ pati;
Nindamānaṃ janaṃ disvā, bhūtagāmaṃ pariccaji.

Tikoṭiparisuddhattā, macchamaṃsānujānane;
Paṭicca maṃsānujānanaṃ, kamme diṭṭhippasaṅgabhayā.

Aparikkhākassa lokassa, parānuddayatāya ca;
Bhūtagāmapātabyatāya, pāṇātipātappasaṅgabhayā.

Tattha pariyāyavacanāṃ anujāni bhagavā, uddissa kataṃ paṭikkhipi parassa vā
pāpappasaṅgabhayena. Idha pana bhūtagāmapātabyatāya pāpābhāvañāpanatthaṃ
attuddesikaṃ vihāraṃ, kuṭiñca anujānīti veditabbaṃ. Pakiriyanti ettha te te
payo janavisesasaṅkhātā atthavasāti atthavasapakaraṇanti.

Mahāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paṭhamagāthāsaṅgaṇikavaṇṇanā

Sattanagaresu paññattasikkhāpadavaṇṇanā

335. Vacanasapaṭicchanaṃ vā nipātotaṃ attho. Adḍhuḍḍhasatānīti tīṇi satāni,
paññāsāni ca. Viggahanti manussaviggahaṃ. Atirekaṃ vāti dasāhaparamaṃ
atireka-cīvaraṃ. Kāḷakanti “suddhakāḷakāna”nti vuttakāḷakaṃ. Bhūtanti
bhūtārocanaṃ. Paramparabhaddanti paramparabhojanaṃ. Bhikkhunīsu ca akkosoti yā
pana bhikkhunī bhikkhuṃ akkoseyya vā paribhāseyya vā. Antaravāsakanti aññātikāya
bhikkhuniyā cīvara-paṭiggahaṇaṃ. Rūpiyanti rūpiyasabbohāraṃ. Suttanti sāmaṃ
suttaṃ viññāpetvā tantavāyehi. Ujjhāpanaketi ujjhāpanake khīyanake. Pācītipiṇḍanti
bhikkhunīpaapācītipiṇḍapātaṃ. Cāritanti nimantito sabhatto samāno santaṃ.
Cīvaraṃ datvāti samaggena saṅghena cīvaraṃ datvā. Vosāsaṇtīti bhikkhū paneva
kulesu nimantitā bhuñjanti, tattha cesā. Giraggacariyāti “yā pana bhikkhunī naccaṃ
vā gītaṃ vā”ti ca, “antovassaṃ cārikaṃ careyyā”ti ca vuttadvayaṃ. Chandadānenāti
pārīvāsikachandadānena sikkhamānaṃ vuṭṭhāpeyya. Pārājikāni cattāri, bhikkhunīnaṃ
saññācīkakuṭiñca kosiyamissasanthatañca seyyā ca anupasampannena saha
pathavīkhaṇaṃ. Gaccha devateti bhūtagāmapātabyatā sappāṇakaudakasiñcananti
attho. Mahāvihāroti mahallakavīhāro. Aññanti aññavādakaṃ. Dvāranti
yāvadvārakosā. “Anādariyapācīttīti ca sahadhammikaṃ vuccamāno”ti pāṭho.

Payopānanti surusurukārakaṃ. Eḷakalomāni patto cāti eḷakalomadhovāpanaṃca ūnapaṇcabandhanapatto ca. Ovādo ceva bhesajjanti bhikkhunupassayaṃ upasaṅkamitvā ovādo taduttaribhesajjaviññāpanaṃca. Sūci araṇṇakoti “aṭṭhimayaṃ vā dantamayaṃ vā visāṇamayaṃ vā sūcighara”nti ca “yāni kho pana tāni āraṇṇakāni senāsanāni sāsāṅka...pe... paṭidesetabba”nti ca. Ovādoti yā pana bhikkhunī ovādāya vā saṃvāsāya vā na gaccheyya. Pārājikāni cattārītiādi dvīsu nagaresu paññattasampiṇḍanaṃ.

Catuvipattivaṇṇanā

336. Ekatiṃsā ye garukāti ubhato aṭṭha pārājikā, bhikkhūnaṃ terasa, bhikkhunīnaṃ dasa ca saṅghādisesā. Sādhāraṇāsādhāraṇavasena aṭṭha anavasesā nāma pārājikāni. Tadevāti silavipattiṃyeva. Vitthārato dassetuṃ “pārājika”ntiādinā apucchitameva vissajjitaṃ. “Tattha yo cāyaṃ, akkosati hasādhippāyo”ti pāṭho. Duṭṭhullavibhāvanavasenaṅgatavipattiṃ ṭhapetvā pucchāpaṭipāṭiyā yāvattiyakapaṇhaṃ vissajjitumārabhi. Ukkhittānuvattikā bhikkhunī aṭṭha yāvattiyakasaṅghādisesā idha pucchitattā anantarapaṇhā nāma jātā.

Chedanakādivaṇṇanā

337. Pamāṇātikkantamañcanisīdanakaṇḍupaṭicchādivassikasāṭikāsugatacīvarappamāṇaṃ bhikkhunīnaṃ udakasāṭikāti cha chedanakāni. Cīvaravippavāsasammutiādayo catasso sammutiyo. “Ayaṃ tattha sāmīci”ti evaṃ āgatā satta sāmīciyo.

Asādhāraṇādivaṇṇanā

338. Pubbe vuttacuddasaparamāneva antarapaṇhe niṭṭhapetvā purimapaṇhaṃ vissajjento. Dhovanaṃca paṭiggahoti gāthā aṭṭhakathācariyānaṃ. Dve lomāni eḷakalomatiyojanaparamāni.

Dvevīsati khuddakāti -

“Sakalo bhikkhunivaggo, paramparaṇca bhojanaṃ;
Anatirittaṃ abhihaṭaṃ, paṇītaṇca acelakaṃ;
Jānaṃ duṭṭhullachādanaṃ.

“Ūnaṃ mātugāmena saddhiṃ, yā ca anikkhantarājake;
Santaṃ bhikkhuṃ anāpucchā, vikāle gāmapavesanaṃ.

“Nisīdane ca yā sikkhā, vassikāya ca sāṭikā;
Dvāvīsati imā sikkhā, khuddakesu pakāsitā”ti. -

Pāṭho. “Kulesu cārittāpattī”ti pāṭho na gahetabbo sādhāraṇattā tassa sikkhāpadassa. Chacattārīsā cimetī chacattārīsā ime. “Pārājikāni saṅghādiseso”ti evaṃ vuttasikkhāpade eva vibhajitvā vuttattā vibhattiyo nāma. Sādhāraṇanti aṭṭhannampi sādhāraṇaṃ. Pārājikabhūtā vibhattiyo pārājikavibhattiyo. Sādhāraṇe sattavajjo saṅghādiseso. Aññatarasmīṃ gaṇṭhipade “atha vā ‘dve uposathā dve pavāraṇā cattāri kammāni pañceva uddesā caturo bhavanti, naññathā’ti pāḷiṃ uddharanti. Tattha ‘cattāri kammāni’ti visesābhāvā uddharitapotthakameva sundaraṃ, pubbepi vibhattimattadassanavaseneva cetāṃ vuttaṃ. ‘Na samathehi vūpasamanavasena’ti vatvā cattāri kammavibhajane ‘samathehi vūpasammatī’ti na visesitaṃ

uposathappavāraṇānaṃyeva vibhāgattā. Kasmā? Etthāpi ‘uposathappavāraṇānaṃyeva visesetvā nayaṃ dethā’ti vuttattā, adhammena vaggādikammena āpattiyopi vūpasammantīti āpajjanatoti veditabba’nti vuttaṃ, vicāretabbaṃ. Dvīhi catūhi tīhi kiccaṃ ekenāti dvīhi vivādādhikaraṇaṃ, catūhi anuvādādhikaraṇaṃ, tīhi āpattādhikaraṇaṃ, ekena kiccādhikaraṇaṃ sammatīti attho.

Pārājikādiāpattivaṇṇanā

339. Nibbacanamattanti vevacanamattaṃ. Seseti ādito sesā majjhantā. Padanti sikkhāpadaṃ. Saddhācittaṃ pasannacittanti attho, “santācitta”nti vā pāṭho. Anāḷiyanti daliddaṃ. Kiñcāpi idaṃ nibbacanaṃ “garukaṃ lahukañcā”tiādipaṇhe natthi, “handā vākyāṃ suṇoma te”ti iminā pana vacanena saṅgahitassatthassa dīpanatthaṃ vuttanti veditabbaṃ. “Ākāso pakkhinaṃ gatī”ti ca pāṭho atthi, so jātivasena yujjati. Pakkhīnanti ujukameva.

Paṭhamagāthāsāṅgaṇikavaṇṇanā niṭṭhitā.

Adhikaraṇabhedavaṇṇanā

Ukkoṭṇabhedādivaṇṇanā

340. Adhikaraṇaukkoṭṇena samathānaṃ ukkoṭṇaṃ dassetunti adhikaraṇāni sattahi samathehi sammanti, tāni ukkoṭṇento satta samathe ukkoṭṇeti nāmāti adhippāyo. Pasavatīti sambhavati. “Anuvādādhikaraṇe labbhantī”tiādīni ‘dhammo adhammo’tiādīnaṃ samānattā tesu visesato labbhantī”ti vuttaṃ. Anihatanti suttādinā. Avinicchitanti “āpattianāpattī”tiādīnā. “Tattha jātaṃ adhikaraṇaṃ ukkoṭṇeti...pe... tiṇavatthārakaṃ ukkoṭṇeti”ti daseva vuttā. “Sammukhāvinayapaṭiññātakaraṇayebhuyyasikā avuttattā ukkoṭṇetuṃ na sakkā, kammavācāpi tesāṃ natthi. Tasmā te ukkoṭṇetuṃ na sakkāti vadantī”ti likhitaṃ. Pāḷimuttakavinicchayenevāti vinayalakkhaṇaṃ vinā kevalaṃ dhammadesanāmatavasenevāti attho. Khandhakato vā parivārato vā ānītasuttena. Nijjhāpentī dassenti. Pubbe dhammavinayena vinicchitaṃ adhikaraṇaṃ upajjhāyādīnaṃ atthāya “adhammaṃ dhammo”tiādīni dīpetvāti attho. Visamāni kāyakammādīni nissitattā visamanissito. Evaṃ sesesu.

Adhikaraṇanidānādivaṇṇanā

342-343. Kiṃsambhāranti kiṃparikkhāraṃ, ettha kinti liṅgasāmaññaṃabyayaṃ. Pubbe uppannavivādaṃ nissāya pacchā uppajjanakavivādo vivādanidānaṃ nāma. Āpattādhikaraṇapaccayā catasso āpattiyo āpajjatīti bhikkhunī jānaṃ pārājikaṃ dhammaṃ paṭicchādeti pārājikaṃ, vematikā paṭicchādeti thullaccayaṃ, bhikkhu saṅghādisesaṃ paṭicchādeti pācittiyaṃ, ācāravipattiṃ paṭicchādeti dukkaṭaṃ. Pubbe kataukkhepaniyādikiccaṃ nissāya uppajjanakakiccānaṃ. Kīdisānaṃ? Samanubhāsanādīnaṃ vasena. Taṃ hīti adhikaraṇaṃ.

344. Adhikaraṇesu yena adhikaraṇena sammanti, taṃ dassetunti yadā adhikaraṇehi sammanti, tadā kiccādhikaraṇeneva sammanti, na aññehīti dassanatthaṃ vuttaṃ, na ekantato adhikaraṇeneva sammantīti dassanatthaṃ.

348. Āpattādhikaraṇe saṅgho vivadatīti āpattānāpattīti evaṃ.

353. Samuṭṭhānābhāvato sammukhāvinaye kammaṣa kiriyākaraṇamiccādinā avibhajitvāva sativinayādīnaṃ channaṃyeva cha samuṭṭhānāni vibhattāni. Taṃ kasmā? Kammasaṅgahābhāvena, sativinayādīnaṃ viya saṅghasammukhatādīnaṃ kiccayatā nāma natthīti adhippāyo.

Adhikaraṇabhedavaṇṇanā niṭṭhitā.

Dutiyagāthasaṅgaṇikavaṇṇanā

Codanādipucchāvissajjanāvaṇṇanā

359. Viggāhikakathanti attho. Nisāmayāti sallakkhehi. “Kāraya” iti pāṭho. Pubbāparaṃ na jānāti, tasmā akovido hotīti eke. Ayaṃ pana duvidhepi kicce kenaci iriyāpathena.

Codanākaṇḍavaṇṇanā

Anuvijjakakiccavaṇṇanā

360. Anuvijjakapucchane ājīvavipatti na pucchitā. Pañcāpattikkhandhavasena ācāravipatti pucchitā. “Ājīvavipattiyāpi tatheva, saṅgahagamanato”ti vadanti. “Ajjhāpajjanto”ti pāṭho.

363. Tasmā na ca āmisam nissāyāti sambandhitabbaṃ.

Cūḷasaṅgāmaṇṇanā

Anuvijjakassapaṭipattivaṇṇanā

365. Ṭhānanisajjavatthādinissitāti “evaṃ ṭhātabbaṃ evaṃ nisīditabba”nti evamādikā. Saññājananatthanti “evaṃ vattabba”nti evaṃ sañjānanattham. Anuvijjantenaṃ citte ṭhapentenāti attho. Lajjā sā nu khoti kiṃ sā lajjā ayaṃ parisāti adhippāyo. Anuyogavattaṃ kathāpetvāti “kimanuyogavattaṃ jānāsī”ti pucchitvā teneva kathāpetvā. Ajānanappasaṅgā nāma aññāṇam.

367. “Bhayena bhayā gacchatī”ti bhayena bhayaḥetu bhayā gacchatīti hetuvasena vuttaṃ. Yathā “rattattā pana duṭṭhattā ca chandā dosā ca gacchatī”ti hi vuttaṃ, evaṃ.

Mahāsaṅgāmaṇṇanā

Voharantenajānitabbādivaṇṇanā

375. Vaṇṇāvaṇṇoti nīlādivaṇṇavasena ca ārogyatthādivaṇṇavasena ca vuttasukkavissatṭhi.

402. Bhūmipucchāti bhūmi puthavī jagatī cāti sabbāni pathavivevacanāni.

Kathinabhedavaṇṇanā

Kathinaatthātādivaṇṇanā

403-404. Kinti katham. Anādiyadānaṃ tāvakālikavatthu. “Anāgatavasena anantarā hutvā”ti udakāharaṇādipayogassa dhovanādipubbakaraṇassa pacchā uppajjanato, dhovanādikiriyañca sandhāya payogakaraṇato vuttaṃ. Purejātapaccaye panesa payogoti attho. Ekaṃ dhammampi na labhati attano purejātassa natthitāya.

Kathinādi jānita bba vibhāgavaṇṇanā

412. Rūpādidhammesūti vaṇṇagandhādīatṭhakesu. “Vassānassa pacchimo māso”ti vuttattā pacchime māse yasmim vā tasmim vā divase attharituṃ vaṭṭatīti siddham.

415. “Ādiccabandhunāti vuttattā theravacana”nti vadanti.

Palibodhapañhābyākaraṇakathāvaṇṇanā

415-416. Sanniṭṭhānantiko katham bahisīmāya uddharīyati? Bhikkhu akatacīvaraṃ samādāya pakkamati “na paccessa”nti, tassa bahisīmāgatassa evaṃ hoti “nevimaṃ cīvaraṃ kāressa”nti, evametassa bahisīmāgatassa uddharīyati. Kathaṃ antosīmāya? Akatacīvaraṃ samādāya pakkamati “na paccessa”nti, tato tattha phāsuvihāraṃ alabhanto tameva vihāraṃ āgacchati, tassa cīvarapalibodhoyeva ṭhito, so ca “nevimaṃ cīvaraṃ kāressa”nti citte uppanne chijjati, tasmā “antosīmāya uddharīyati”ti vuttaṃ. Sanniṭṭhānantikaṃ duvidham “na paccessa”nti āvāsapalibodham chinditvā tato punapi tameva vihāraṃ āgantvā “nevimaṃ cīvaraṃ kāressa”nti sanniṭṭhānaṃ karoti, bahisīmāya ṭhatvā “nevimaṃ cīvaraṃ kāressaṃ na paccessa”nti cittuppādena sanniṭṭhānantikaṃ hoti. Gāthāyampi “dve palibodhā apubbaṃ acarima”nti idaṃ imeva sandhāya. “Āsāvacchediko katham antosīmāya? Āsīsitena ‘tumhe vihārameva patthetha, ahaṃ paṇiṇissāmī’ti vutto pubbe ‘na paccessa’nti āvāsapalibodham chinditvā gato puna taṃ vihāraṃ gantvā tena ‘nāhaṃ sakkomi dātu’nti pahito hotī”ti likhitaṃ. “Atthāre hi sati uddhāro nāmā”ti atthāraṃ vinā uddhāraṃ na labhanti, tasmā vuttaṃ. Purimā dveti “dve kathinuddhārā ekuppādā ekanirodhā”ti vuttādhikāre paṭhamam vuttā antarabbhārasahubbhārā. Na pakkamanantikādayo dve. Ekato nirujjhantīti uddhārabhāvaṃ pāpuṇantīti attho.

Kathinabhedavaṇṇanā niṭṭhitā.

Paññattivaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

Upālīpañcakavaṇṇanā

Anissitavaggavaṇṇanā

419. Kāyikaupaghātikā nāma kāyena vītikkamo.

Nappaṭippassambhanavaggavaṇṇanā

420. Omaddakārakoti omadditvā abhibhavitvā kārako.

Vohāravaggavaṇṇanā

424. Bhedakaravatthūni nissāya vivādādhikaraṇaṃ samuṭṭhāti, evaṃ yathāsaṅkhaṃ gacchati. Kodhopanāhādidvādasamūlapayogaṃ vivādādhikaraṇaṃ, tathā sesesu. Osāraṇādīsu navasu ṭhānesu kammañattiyā karaṇaṃ. Dvīsu ṭhānesu ñattidutiyañatticatutthakammesu. Yasmā mahāatṭhakathāyaṃ vuttanayeneva ubhatovibhaṅgā asaṅgahitā, tasmā yaṃ kurundiyaṃ vuttaṃ, taṃ gahetabbanti sambandho.

Diṭṭhāvikkammavaggavaṇṇanā

425. Tiṇṇannaṃ upari saha āpattiṃ desetum na labbhanti.
Kammaṇāsaṃvāsakānaṃ laddhiggahitakova laddhināsaṃvāsako.
“Avippavāsaṃmāya t̥hitassā”ti mahāsīmaṃ kira sandhāya vuttaṃ.

433. “Ummādā cittaṃkhepā”ti pāṭho.

Musāvādavaggavaṇṇanā

444. Pariyāyena jānantassāti yassa kassaci jānantassa pariyāyena vuttamusāvādoti attho.

446. Anuyogo na dātabboti tena vuttaṃ anādiyitvā tuṇhī bhavitabbanti attho.

Bhikkhunovādavaggavaṇṇanā

454. Vohāraniruttiyaṃ saddaniruttiyaṃ. Maggapaccavekkhaṇādayo ekūnavīsati.

Ubbāhikavaggavaṇṇanā

455. Pasāretā mohetā.

Adhikaraṇavūpasamavaggavaṇṇanā

458. “Yathārantanti anupasampanne apekkhatī”tipi vadanti. “Yathāvuḍḍhanti upasampanne apekkhatī”ti likhitaṃ.

Kathinatthāravaggavaṇṇanā

467. “Ekāvatto”tipi paṭhanti, tassa kuddho kodhābhibhūtoti kirattho. Ekavatthotipi keci, uttarāsaṅgaṃ apanetvā t̥hitoti kirattho, taṃ sabbaṃ aṭṭhakathāyaṃ uddhaṭapāḷiyā virujjhatīti. Ekāvaṭṭoti hi uddhaṭaṃ, tasmā na gahetabbaṃ. Antarā vuttakāraṇenāti “kiccayapasutattā vandanaṃ asamannāharanto nalāṭaṃ paṭihaññeyyā”tiādivuttakāraṇena.

Upālipaṇcavaṇṇanā niṭṭhitā.

Āpattisamuṭṭhānavavaṇṇanā

470. Pubbe vuttamevāti sahaseyyādipaṇṇattivajjaṃ. Itaranti sacittakaṃ. Desento, domanassiko aññehi bhiṃsāpanādīni katvā āpattiṃ āpajjitvāti adhippāyo.

Dutiyagāthāsaṅgaṇikavaṇṇanā

Kāyikādiāpattivavaṇṇanā

474-475. Nidānuddesaṃ vinā sesuddesābhāvā “sabbapātimokkhuddesānañca saṅgaho hotī”ti vuttaṃ. Vinaye garukā vinayagarukā. Idaṃ pana dvīsu gāthāsu kiñcāpi āgataṃ, aññehi pana missetvā vuttabhāvā nānākaraṇaṃ pacceṭabbaṃ. Navasu t̥hānesu kammaṃ hotīti kammañatti hoti. Vācāti vacīsambhavā. Addhānahīno ūnavīsativasso. “Apicetthāti kurundivādo”ti vuttaṃ. Vanappatinti evaṃ adinnādāne āgataṃ vanappatiṃ. Vissatṭhichadḍaneti sukkavissatṭhiyaṃ. Dukkaṭā katāti dukkaṭaṃ vuttaṃ. Āmakadhaññaṃ viññāpetvā bhuñjantiyā pubbapayoge dukkaṭaṃ, ajjhohāre pācittiyaṃ.

Pācittiyavaṇṇanā

476. Mahāsaṅghikā sāmaṇerepi āpattiṃ desāpenti kira, tena vuttaṃ “na desāpetabbā”ti, daṇḍakammaṃ pana tesam kātabbam tathārūpe olārikavītikkame.

Avandanīyapuggalādivaṇṇanā

477. Dasasataṃ āpattiyoti sahasaṃ āpattiyo. Campāyaṃ vinayavatthusminti campeyyakkhandhake. Adhammena vaggantiādīni cattāri kammāniyeva bhagavatā vuttānīti attho. Na kevalaṃ āpattiyeva, atha kho cha samathā...pe... sammukhāvinayena sammanti, samāyogaṃ gacchanti sammukhāvinayena sampayogaṃ gacchantīti attho. Vinā samathehi sammati, samathabhāvaṃ gacchati. Paṭisedhatthe sati vinā samathehīti samathehi vināti attho.

Soḷasakammādivaṇṇanā

478. Asuttakanti suttavirahitaṃ, usuttaṃ tatra natthīti adhippāyo.

Dutiyagāthāsaṅgaṇikavaṇṇanā niṭṭhitā.

Sedamocanagāthāvaṇṇanā

Avippavāsapañhāvaṇṇanā

479. Tahinti tasmīṃ puggale. Akappiyasambhogo nāma methunadhammādi. “Varasenāsanarakkhaṇatthāya vissajjetvā paribhuñjituṃ vaṭṭatī”ti garubhaṇḍavinicchaye vutto. Ekādasāvandiye paṇḍakādayo ekādasā. Upeti sapariṣaṃ. Na jīvati nimmitarūpattā. “Ubbhakkhakena vadāmī”ti iminā mukhe methunadhammābhāvaṃ dīpeti. Adhonābhivivajjanena vaccamaggappassāvamaggesu. Gāmantarapariyāpannaṃ nadipāraṃ okkantabhikkhuṃ sandhāyāti bhikkhuniyā gāmāpariyāpannaparatīre nadisamīpameva sandhāya vuttā. Tattha paratīre gāmūpacāro ekaleḍḍupāto nadipariyanteṇa paricchinno, tasmā paratīre ratanamattampi araññaṃ na atthi, tañca tiṇādīhi paṭicchannattā dassanūpacāravirahitaṃ karoti. Tattha attano gāme āpatti natthi. Paratīre pana ekaleḍḍupātasāṅkhāte gāmūpacāreyeva padaṃ ṭhapeti. Antare abhidhammavasena araññabhūtaṃ sakagāmaṃ atikkamati nāma, tasmā gaṇamhā ohīyanā ca hotīti nātabbaṃ. Ettāvatāpi santosamakattvā vicāretvā gahetabbam. Bhikkhūnaṃ santike upasampannā pañcasatā mahāpajāpatippamukhā. Mahāpajāpatipi hi ānandattherena dinnaovādassa paṭiggahitattā bhikkhūnaṃ santike upasampannā nāma.

Pārājikādipañhāvaṇṇanā

480. “Dussakuṭiṃ sandhāyā”ti saha dussena vītikkamanassa sakkuṇeyyatāya vuttaṃ. Liṅgaparivatte paṭiggahaṇassa vijahanato sāmaṃ gahetvā bhuñjituṃ na vaṭṭatī. Kākaūhadanaṃ vāti kākena ūhadanaṃ vā. “Tayo purisepi upagantvā”ti pāṭhaseso.

Pācittiyādipañhāvaṇṇanā

481. Methunadhammapaccayā nāma kāyasaṃsaggo. Taṃhetu methunadhammassa pubbhāgabhūtaṃ kāyasaṃsaggaṃ vāyāmantiyāti atthavattupūraṇaṃ sandhāya. Paribhogappaccayāti paribhogakāraṇā. Tasmāti yasmā paribhogappaccayā āpajjati, tasmā bhojanapariyosāne hotīti attho. Porāṇapotthakesu “tassā”ti pāṭho. “Kāraṇavacanaṃ sundaraṃ bhojanaparichedadassanato”ti vadanti.

Pañcavaggo

Kammavaggavaṇṇanā

483. “Ummattakasammutiṃ ummattake yācivā gate asammukhāpi dātuṃ vaṭṭatī”ti vuttaṃ. Tattha nisinnepi na kuppati niyamābhāvā. Asammukhā kate dosābhāvaṃ dassetuṃ “asammukhākataṃ sukataṃ hotī”ti vuttaṃ. Dūtena upasampadā panettha sammukhā kātuṃ na sakkā. Kammavācānānattasabhāvā pattanikkujjanādayo hatthapāsato apanetvā kātabbā, tena vuttaṃ “asammukhā kataṃ sukataṃ hotī”ti. “Pucchitvā codetvā sāretvā kātabbaṃ apucchitvā acodetvā asāretvā karotī”ti ayaṃ vacanatto. Thapetvā kattikamāsanti so pavāraṇāmāso, dve ca puṇṇamāsiyoti paṭhamadutiyaṃ vacanāṃ pavāraṇaṃ puṇṇamāsā dve.

485. Padaṃ vā chaḍḍetīti attho. Ka-vaggādīsu pañcasu. Garukanti dīghaṃ, saṃyogaparañca. “Buddharakkhitattherassa yassa nakkhamatī”ti ettha ta-kāraka-kārā saṃyogaparā. Dīghe vattabbe rassanti “so tuṇhī assā”ti vattabbe so tuṇhi assāti vacanaṃ.

486. Sesatṭhakathāsu vuttavacanaṃ kurundiyaṃ pākaṭaṃ katvā “nisīdituṃ na sakkonti”ti vuttaṃ.

487-488. Parisuddhasīlā cattāro bhikkhūti pārājikaṃ anāpannā. Na tesam chando vā pārissuddhi vā etīti tīsu, dvīsu vā nisinnesu ekassa, dvinnam vā chandapārissuddhi āhaṭṭhāpi anāhaṭṭhāva.

Apalokanakammakathāvaṇṇanā

495-496. Kāyasambhogasāmaggidānasahaseyyapaṭiggahaṇādi imassa apalokanakammaṃsa ṭhānaṃ hotīti evampi apalokanakammaṃ pavattatīti attho. Kammaññeva lakkhaṇanti kammalakkhaṇaṃ. Osāraṇanissāraṇabhaṇḍukammādayo viya kammañca hutvā aññañca nāmaṃ na labhati, kammameva hutvā upalakkhiyati kammalakkhaṇaṃ upanissayo viya. Hetupaccayādilakkhaṇavimutto hi sabbo paccayaviseso tattha saṅgayati, evampi “kammalakkhaṇamevā”ti vuttaṃ. Kammalakkhaṇaṃ dassetuṃ “acchinnacīvarajīṇṇacīvaranaṭṭhacīvarāna”ntiādi vuttaṃ. “Tato atirekaṃ dentena apaloketvā dātabbā”nti vuttaṃ apalokanaṃ kammalakkhaṇameva. Evaṃ sabbattha lakkhaṇaṃ veditabbaṃ. Ināpalibodhampīti sace tādisaṃ bhikkhuṃ iṇāyikā palibujjhanti. Tatrūpādato dātuṃ vaṭṭati. Antarasannipātoti uposathappavāraṇādīmahāsannipāte thapetvā antarā maṅgaluccāraṇādi. Upanikkhepatoti cetiyassa āpadatthāya nikkhattato. “Añña katikā kātabbā”ti ye rukkhe uddissa pubbe katikā katā, tehi imesaṃ aññattāti vuttaṃ. “Sace tattha mūle”ti pubbe “ito paṭṭhāya bhājetvā khādantū”ti vacanena puggalikaparibhogo paṭikkhitto hoti. Anuvicaritvāti pacchato pacchato gantvā. Tesam santikā paccayaṃ paccāsīsentenāti attho. Mūlabhāgānti dasamabhāgaṃ katvā. Pubbakāle dasamabhāgaṃ katvā adamsu, tasmā “mūlabhāgo”ti vuttaṃ. Akatāvāsaṃ vā katvāti uppannaāyena. Jaggitakāleyeva na vāretabbāti jaggitā hutvā pupphaphalabharitakāletī attho. Jagganakāletī jaggituṃ āraddhakāle. Ñattikammaṭṭhānabhede panāti ñattikammaṃsa ṭhānabhede.

Idaṃ panettha pakiṇṇakaṃ - atthi saṅghakammaṃ saṅgho eva karoti, na gaṇo, na puggalo, taṃ apalokanakammassa kammalakkhaṇekadesaṃ ṭhapetvā itaraṃ catubbidhampi kammaṃ veditabbaṃ. Atthi saṅghakammaṃ saṅgho ca karoti, gaṇo ca karoti, puggalo ca karoti, taṃ pubbe ṭhapitaṃ. Vuttañhetuṃ “yasmaṃ vihāre dve tayo janā vasanti, tehi nisīditvā katampi saṅghena katasadisameva. Yasmaṃ pana vihāre eko bhikkhu hoti, tena bhikkhunā”tiādi. Atthi gaṇakammaṃ saṅgho ca karoti, gaṇo ca karoti, puggalo ca karoti, taṃ yo pārisuddhiuposatho aññesaṃ santike karīyati, tassa vasena veditabbaṃ. Atthi gaṇakammaṃ gaṇova karoti, na saṅgho, na puggalo, taṃ yo pārisuddhiuposatho aññamaññaṃ ārocanavasena karīyati, tassa vasena veditabbaṃ. Atthi puggalakammaṃ puggalova karoti, na saṅgho, na gaṇo, taṃ adhiṭṭhānuposathavasena veditabbaṃ. Atthi gaṇakammaṃ ekaccova gaṇo karoti, ekacco na karoti, tattha añattikaṃ dveyeva karonti, na tayo. Sañattikaṃ tayova karonti, na tato ūnā vā adhikā vāti.

Apaññattepaññattavaggavaṇṇanā

500. Kakusandhakoṇāgamanakassapā eva hi satta āpattikkhandhe paññapesuṃ. Vipassīdayo pana ovādapātimokkhaṃ uddisiṃsu, na sikkhāpadaṃ paññapesuṃ.

Nigamanakathāvaṇṇanā

Ubhatovibhaṅgakhandhakaparivārehi vibhattaṃ desanaṃ atthi tassa vinayapiṭakassa, nāmena samantapāsādikā nāma saṃvaṇṇanā “samantapāsādikā nāmā”ti vuttavacanasaṃvaṇṇanā samattāti āha. Tattha padhānaghare. Iddhā atthavinicchayādīhi.

Sammā udito samudito, te guṇe akicchena adhigato adhikappamāṇaguṇehi vā samudito, tena samuditenā “gatānaṃ dhammānaṃ gatiyo samannesatī”ti vuttāya satiyā uppādītā saddhādayo paramavisuddhā nāma samannāraṃkhattā. Iti satipi saddhādīhi vuttā hoti. Evaṃ sante ettha vutte catubbidhe sīle pātimokkhasaṃvarasīlaṃ saddhā maṇḍeti. Saddhāsādhanañhi taṃ. Indriyasaṃvarājīvapārisuddhipaccayaparibhogasīlāni paṭimaṇḍenti sativīriyapaññāyoti yathāyogaṃ veditabbaṃ. Apica saddhā ca buddhirahitā avisuddhā hoti buddhiyā pasādaḥuttā. Buddhiyo pana tassānubhāvena paramavisuddhā nāma honti. Paññā saddhārahitā kerāṭikapakkhaṃ bhajati, saddhāyuttā eva visuddhā hoti. Vīriyañca samādhirahitaṃ uddhaccāya saṃvattati, na samādhiyuttanti vīriyassa suddhavadanato samādhipi vutto hoti, evaṃ paramavisuddhā saddhādayopi pātimokkhaṃ paṭimaṇḍentīti ñātabbaṃ. Kathaṃ? Paṭipattidesake satthari ca paṭipattiyañca paṭipattiphale ca saddhāya vinā sīlasamādānaṃ, samādinnavisodhanañca kātuṃ na sakkāti saddhā pātimokkhaṃ paṭimaṇḍeti. Tattha “itipi so bhagavā”tiādinā satthari ca pūjetuṃ sakkoti. Paṭipattiyaṃ sīlavipattisampattimūlake sandiṭṭhikasamparāyikaphale ca saddhāpavatti vitthārato ñātabbā, sīlavipattisampattinimittaṃ ādīnavamānisamsaṃsañca ādīnavapariccāge, ānisamsasampādane ca upāyaṃ disvā tathā pavattamānā paññā pātimokkhasaṃvaraṃ paṭimaṇḍeti. “Atisīta”ntiādinā appavattanārahaṃ kosajjaṃ “yo ca sītañca uṇhañcā”ti vuttānusārena pajahitvā anuppannuppannānaṃ asaṃvarasaṃvarānaṃ anuppādanapajahanauppādanavaḍḍhanavasena pavattamānavīriyaṃ pātimokkhaṃ paṭimaṇḍeti, iminā nayena indriyasaṃvarādīsipi yojetabbaṃ. Catunnampi saṅgahavatthūnaṃ anukūlasamudācāro idha ācāroti veditabbo. Ajjava-vacanena lābhasakkārahetu

kāyaduccaritādikuṭilakaramāyāsāṭṭheyyapaṭipakkhaajjavadhammasamāyogadīpanena alobhajjhāsayatā dīpitā. Maddava-vacanena kakkhaḷabhāvakarapaṭiḡhādipaṭipakkhabhūtamettādimaddavadhammasamāyogadīpanena hitajjhāsayādīni dīpitāni honti. Ādi-saddena “khanti ca soraccañca sākhalāyāṇca paṭisanthāro cā”tiādīnā vuttadhammehi samāyogo dīpito hoti. Idha vuttā ajjavamaddavādayo guṇā sīlasampattiyā hetū ca honti sīlasampattiphalañca taṃsampādanato. Sakasamayoti catuparisā. Etena sabhāgaḍukkhabhāvābhāvo sūcito. Atha vā sakasamayoti sogataṃ piṭakattayaṃ sakasamayo eva gahanaṃ duddīpanattā, sakasamayassa sannitṭhānaṃ sakasamayagahanaṃ -

“Saccaṃ satto paṭisandhi, paccayākārameva ca;
Duddasā caturo dhammā, desetuñca sudukkarā”ti. -

Vuttattā yathā sakasamayassa gahanapadena yojanā vuttā, tathā parasamayassapi. Paññāveyyattiyenāti anena tikhiṇena ṇāṇena katasilānisitasatthasadisasabhāvapaññā vuttā. Tipiṭakasaṅkhātāya pariyattiyā pabhedo tipiṭakapariyattippabhedo. Tasmim pabhede. Tanti ca tantiattho ca sāsanaṃ nāma. Idha “tanti evā”ti vadanti. Yasmim ayaṃ saṃvaṇṇanā niṭṭhāpitā, tasmim kāle paṭivedhaññābhāvato sutamayaṃ sandhāya “appaṭihataññāppabhāvenā”ti vuttaṃ. Karaṇasampattiyā janitattā sukhaviniggaṭaṃ. Sukhaviniggaṭattā madhurodātavacanaḷāvaṇṇayuttenāpi yojetabbaṃ, īdisaṃ vacanaṃ sotasukhañca sannivesasampattisukhañca hoti. “Veyyākaraṇenā”ti avatvā “mahāveyyākaraṇenā”ti vuttattā sikkhāniruttichandovicityādipaṭimaṇḍitaṃpāṇinianyāsādhāraṇadhāraṇasabhāvo sūcito bhavati. Yuttavādinātiādīsu yuttamuttavādinā ṭhānuppattiyapaññāya samannāgatenāti attho. Ojābhedeṃpi āyusattikaraṇatādisāmatthayogānaṃ mahākavinā racitaḡanthassa mahantattā vā “tipiṭakapariyattippabhede”tiādīhi sāsane, hetuvisaye, sadde cāti imesu tīsu ṭhānesu pāṭavabhāvaṃ dīpento venayikabuddhisampattisabbhāvamassa sūceti. Yesaṃ puggalānaṃ pabhinnā paṭisambhidādi, te pabhinnapaṭisambhidādayo dhammā. Tehi parivārito ukkhittasantatiupacchedamakavā attano santāne uppādanavaḍḍhanavasena vārito so pabhinnapaṭisambhidāparivāro. Tasmim pabhinnapaṭisambhidāparivāre uttarimanussadhammeti attho.

Chalabhiññācatupaṭisambhidādippabhedaguṇapaṭimaṇḍite pana chalabhiññā uttarimanussadhammā eva. Catūsu paṭisambhidāsu atthapaṭisambhidāya ekadesova. Tadubhayaṃ sayaṃ uttarimanussadhammapariyāpannaṃ kathaṃ uttarimanussadhammaṃ paṭimaṇḍetīti ce? Rukkhaṃ rukkhassa avayavabhūtapupphādayo viya sayañca yesaṃ uttarimanussadhammānaṃ avayavattāti. Kāmāvacaradhammapariyāpannapaṭisambhidāññaṃ uttarimanussadhammānaṃ anavayavabhūtaṃ uttarimanussadhammaṃ paṭimaṇḍeti, purisassa anavayavabhūto alaṅkāro viya purisaṃ. Atha vā kāmāvacarapaasambhidāparivāro chalabhiññāpaṭisambhidādippabhedaguṇe paṭimaṇḍeti. Lokuttarapaṭisambhidaṃ sandhāya puna paṭisambhidāvacanañca. Sāsane uppajjitvā sāsanaṃ alaṅkārabhūtena, yasmim vaṃse uppanno, tasseva vā alaṅkārabhūtena. Saṅkhepavittṭhāresu itaritarakaraṇaṃ, appasannapasannānaṃ pasāduppādanābhivuḍḍhikaraṇaṃ, vuttānaṃ gambhīraṇaṃ gambhīruttānabhāvakarāṇanti evaṃ chabbidhācariyaguṇayogato vipulabuddhi nāma. Ye dhammacintanaṃ atidhāvantaṃ keci ucchedādinānappaṭikāraṃ antaṃ vā gaṇhanti, “sabbhaṃ ñeyyaṃ paññatti evā”ti vā “paramattho evā”ti vā gaṇhanti, tesam buddhi

micchādiṭṭhipaccayattā samalā nāma hoti, imassa pana buddhi
dhammacintātidhāvanarahitattā visuddhā nāma hoti. Tena vuttaṃ
“vipulavisuddhabuddhinā”ti. Garūhi “piyo garu bhāvanīyo”tiādinā vuttaguṇehi
yuttagarūhi. Guṇehi thirabhāvaṃ gatattā therena.

Sīlena sīlassa vā visuddhiyā sīlavisuddhiyā. Avijjaṇḍakosaṃ padāletvā paṭhamam
abhinibbattattā lokajetṭhassa. Lokassa vā gambhīre mahante sīlādikkhandhe esi
gavesīti mahesīti.

Ettāvatā samadhikasattavīsatisahassaparimāṇāya samantapāsādikasaññitāya
vinayaṭṭhakathāya sabbapadesu vinicchayaajātaṃ saṅkhipitvā gaṇṭhiṭṭhānavikāsanā
katā hoti, tathāpi yaṃ ettha likhitaṃ, taṃ suṭṭhu vicāretvā pāḷiñca aṭṭhakathañca
sallakkhetvā ye ācariyā buddhassa bhagavato mahānubhāvaṃ, vinayapiṭakassa ca
vicitranayagambhīratthataṃ sallakkhetvā porāṇānaṃ kathāmaggaṃ avināsetvā
attano matiṃ pahāya kevalaṃ saddhammaṭṭhitiyā, parānuggahakāmatāya ca
vinayapiṭakaṃ pakāsentā ṭhitā, tesam pādamūle vanditvā
khantisoraccādiguṇasamannāgatena hutvā vattasampattiyā tesam cittaṃ ārādhettvā
paveṇiyā āgataṃ vinicchayaṃ kathāpetvā upadhāretvā yaṃ tena saṃsandati, taṃ
gahetabbaṃ, itaraṃ chaḍḍetabbaṃ. Itarathā tuṇhībhūtena bhavitabbaṃ.
Vinicchayaasaṅkarakarena pana na bhavitabbameva. Kasmā? Sāsanassa nāsa hetuttā.
Hoti cettha -

“Asambudhaṃ buddhamahānubhāvaṃ,
Dhammassa gambhīranayatthatañca;
Yo vaṇṇaye taṃ vinayaṃ aviññū,
So duddaso sāsananāsa hetu.

Pāḷiṃ tadatthañca asambudhañhi,
Nāseti yo aṭṭhakathānayañca;
Anicchayaṃ nicchayato parehi,
Gāheti teheva purakkhato so.

Anukkameneva mahājanena,
Purakkhato paṇḍitamānibhikkhu;
Apaṇḍitānaṃ vimatiṃ akatvā,
Ācariyalīlaṃ purato karotī”ti.

Samantapāsādikāya gaṇṭhipadādhippāyappakāsanā samattā.

Vajirabuddhiṭṭhikā niṭṭhitā.



ABOUT THIS TRANSLATION

This translation is part of the PaliVerse Project - the first complete, unified English translation of the Pāli Canon together with its Commentaries (Aṭṭhakathā) and Subcommentaries (Tīkā), accompanied by interactive study tools. PaliVerse is an ongoing project. The AI translations are continuously improved through experts' revisions and feedback. This text is the latest translation as of the date of download.

PDF Creation Date: 16 August 2026

HOW TO CITE

PaliVerse (2026). Subcommentaries. 2. The Canon of Discipline - Subcommentaries. 08. Subcommentary of the Vajirabuddhi. Parivāraṇṇanā Retrieved from paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · All Rights Reserved
Centre for Study and Practice of Theravāda Buddhism
Civic Non-Profit Company registered in Greece
This PDF may be freely distributed for study and practice.

PaliVerse.org